Kommunledningskontoret
Jonas Vehmonen

Kommunstyrelsen

Planeringsförutsättningar och direktiv för budget 2027 och plan 2028–2029

Ärendet

Planeringsförutsättningar och direktiv för budget (PLF) är framtaget av kommunledningskontoret och är baserade på budget 2026 och plan 2027–2028, kommunens riktlinjer för ekonomistyrning, riktlinjer för investeringar och exploatering, samt Sveriges kommuner och regioners (SKR) prognoser. Även andra styrdokument, så som översiktsplanen, policy för inköp och upphandling med flera, påverkar planeringsförutsättningar och budgetarbetet.

Nämnderna har i uppdrag att svara på planeringsförutsättningarna för budget 2027 och plan 2028–2029. Svaren användas som underlag till kommunstyrelsens ordförandes budgetförslag. Kommunfullmäktige ska anta budget 2027 och plan 2028–2029 samt investeringsplan för åren 2027–2031.

Kommunledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsens beslut

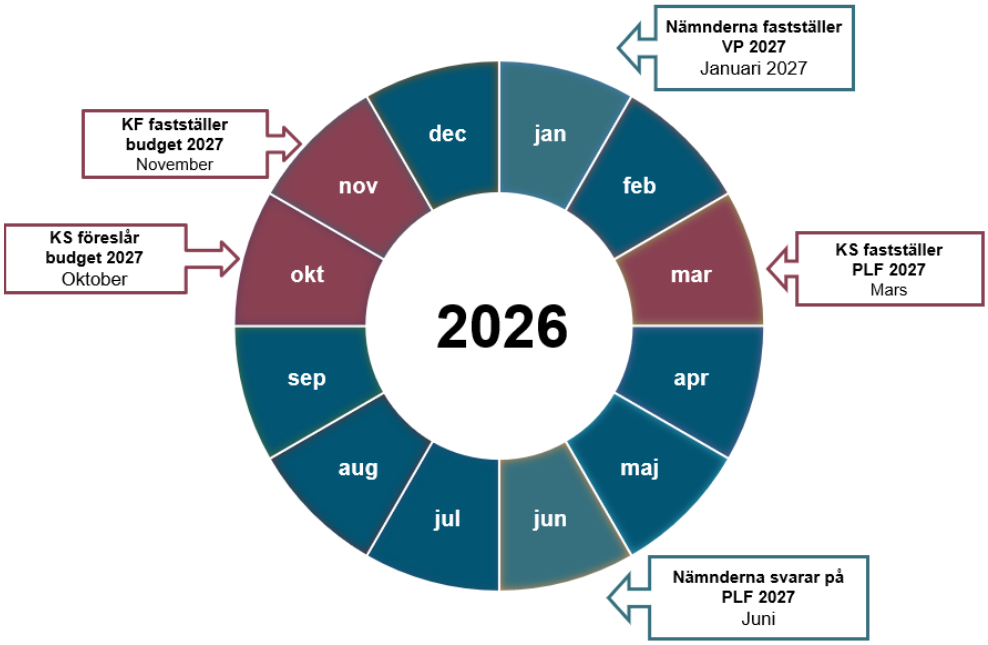
1. Kommunstyrelsen fastställer planeringsförutsättningar och direktiv för budget 2027 och plan 2028–2029, enligt kommunledningskontorets tjänsteutlåtande daterat 3 februari 2026.
2. Kommunstyrelsen uppdrar till nämnderna att senast den 11 juni 2026 inkomma med svar på planeringsförutsättningar och direktiv 2027 och plan 2028–2029 i enlighet med planeringsförutsättningar och direktiv.

Bakgrund

Planeringsförutsättningar och direktiv för budget 2027 och plan 2028–2029 anger de ekonomiska förutsättningarna för budgetarbetet tre år framåt i tiden och inleder arbetet med budgetprocessen. Planeringsförutsättningar och direktiv till budget är ett tjänstemannaförslag som bereds inom kommunledningskontorets ekonomi- och styrningsavdelning under perioden december 2025 till februari 2026 och baserar sig på budget 2025 och plan 2026–2027, kommunens riktlinjer för ekonomistyrning, riktlinjer för investeringar och exploatering samt SKR:s prognoser. Även andra styrdokument, så som översiktsplanen, policy för inköp och upphandling med flera, påverkar planeringsförutsättningar och budgetarbetet.

Kommunledningskontoret
Jonas Vehmonen

Planeringsförutsättningar och direktiv för budget 2027 och plan 2028–2029 fastställs av kommunstyrelsen under mars månad. Under perioden mars–juni bereder respektive förvaltning/kontor nämndernas svar till PLF som beslutas i respektive nämnd senast juni månad. Nämndernas svar till PLF utgör sedan underlag till kommunens fortsatta arbete med budget för vilken förslag beslutas och lämnas av kommunstyrelsens ordförande till kommunstyrelsen under oktober. Budgeten fastställs slutligen av kommunfullmäktige under november. Under perioden december 2026 och januari 2026 fastställer nämnderna sina verksamhetsplaner.

Sammanfattning

Kommunledningskontorets förslag till planeringsförutsättningar och direktiv för budget 2027 och plan 2028–2029 är framtaget för att nå en långsiktigt hållbar ekonomi och budget i balans inom vilken verksamheternas mål och uppdrag ryms. Verksamheterna ska finansieras och bedrivas så att kommunen får så stor nytta som möjligt totalt sett. Det betyder att kommunstyrelsen kan väga samman och lösa eventuella målkonflikter som uppstår mellan olika nämnder eller mellan olika politiska inriktningsbeslut, innan kommunfullmäktige beslutar om budget. Investeringar skapar ofta löpande kostnader i driften. Det kan leda till att verksamheten behöver ändras på ett sätt som gör det svårt att nå uppsatta kvalitetsmål eller andra mål. Sådana konflikter ska nämnderna tydligt beskriva i sina svar på planeringsförutsättningarna.

Utmaningen, för Danderyd och andra kommuner, är effekterna av demografin. Den demografiska utmaningen kräver en transformation: från verksamhet inriktad på barn och unga till ökad omsorg om äldre.

Kommunen behöver omfördela resurser och verka för en effektiv omställning.

Det är viktigt att nämnderna i sina svar analyserar risker och konsekvenser av de effektiviserings- och besparingskrav som uppstår, liksom om av de eventuella kostnadsminskningar som kan uppstå i och med färre/mindre uppdrag. Detta behövs för att kommunstyrelsen ska kunna göra en sammanvägd bedömning av kommunens totala budgetförutsättningar.

Ekonomiska förutsättningar för budget 2027 och plan 2028–2029

Kompensation om 1 procent utgår enligt budget 2026 och plan för 2027 och 2028 till nämnderna för pris- och löneökningar samt peng och check under budget- och planperioden

Uppräkningen 2026–2028 för löner och priser samt peng och check uppgår som framgår ovan enligt kommunfullmäktiges beslutad inriktning till 1 procent under budget- och planperioden. Information om uppräkningarna ger verksamheterna långsiktiga förutsättningar att förhålla sig till och innebär en kostnadskontroll för att säkerställa en ekonomi i balans över tid. Om priser och löner stiger med mer än 1 procent behöver nämnderna finansiera ökningen genom effektivisering och/eller besparing inom verksamheten. Nämnderna och kommunstyrelsen ges **full kompensation** för ökade kostnader för **volymer** och **verksamhetsförändringar** beslutade av kommundirektör eller kommunfullmäktige. Minskar nämndernas kostnader på grund av ändrad verksamhet, kapitalkostnader eller volymer så minskar nämndernas budget med motsvarande belopp.

För att möjliggöra jämförelser och ge kommunstyrelsen goda förutsättningar att samlat ta ställning till nämndernas verksamhetsinnehåll och mål ska nämnderna redovisa sina förslag i tre scenarier: ett där nämnden får *1 procents* kompensation, ett där nämnden får *2 procents* kompensation och ett där nämnden får *3 procents* kompensation. I samtliga scenarion gäller samma villkor som ovan avseende volymer och verksamhetsförändringar med mera.

Förslag till budgetramar 2027 och plan 2028–2029

Kommunledningskontoret har utarbetat planeringsförutsättningar och direktiv för budget 2027 och plan 2028–2029. Planeringsförutsättningarna bygger på kommunens riktlinjer för ekonomistyrning, riktlinjer för investeringar och exploatering av kommunfullmäktige antagen budget för 2026 och plan 2027–2028 samt SKR:s prognoser. I kommunens riktlinjer för ekonomistyrning framgår kommunens huvudregler för resursfördelning. Danderyds kommun tillämpar rambudgetering. Det innebär att ett tillskott eller avdrag i nästkommande budget relateras till föregående årsbudget, där förändringen mellan åren framgår. Undantaget är de avgiftsfinansierade verksamheterna där nollbudgetering tillämpas. Lagar och förordningar ska alltid följas och ingå i den av kommunfullmäktige beslutade budgeten.

Huvudprincipen är att varje verksamhet ska täcka sina egna kostnader. Det betyder att eventuella kostnadsökningar i första hand ska hanteras inom verksamhetens budget. Syftet är i första hand att tydliggöra sambandet mellan investeringar och deras långsiktiga ekonomiska effekter.

Kommunens huvudprinciper för resursfördelning är:

- Politiska prioriteringar
- Demografi (volymer inom främst barnomsorg, skola och äldreomsorg)
- Pris- och löneökningar mellan åren
- Verksamhetsförändringar (som är redan beslutade av fullmäktige eller kommundirektören)
- Kapitalskostnadsförändringar med anledning av investeringsvolymer

Huvudprincipen är att förändringar i demografi och verksamhet justeras fullt ut. Kommunstyrelsen föreslår kompensation för politiska prioriteringar, kapitalkostnader, pris och löneökningar inför varje nytt budgetår.

Nämnderna ska redovisa beräkningar av följande: Alla beräkningar anges i miljoner kronor med en decimal (x,x miljoner kronor). Det betyder att vid lägre siffror än 50 000 kronor ges ingen kompensation (0,0 miljoner kronor). 50 001 kronor ska således avrundas till 0,1 miljoner kronor.

Volymer

Detta gäller främst utbildningsnämnden och socialnämnden. Nämnderna ska beräkna exempelvis hur många fler eller färre barn, elever eller äldre det blir under åren 2027–2029. Principen är att nämnderna ska kompenseras fullt ut för ökade volymer som medför kostnadsökningar i verksamheten. Om volymerna minskar gäller samma princip men omvänt: nämnden får lämna tillbaka 100 procent för minskade kostnader.

Priser och löner samt peng och check

Kompensation om *1 procent* utgår till nämnderna för pris- och löneökningar samt peng och check under budget- och planperioden enligt gällande beslut för 2026 och plan för 2027 och 2028. Utöver detta ska nämnderna redovisa utfall om ersättning ges med *2 procent* och *3 procent*, se ovan och under riskanalysen. Nämnderna kan omdisponera kompensationen mellan de olika peng- och checkbeloppen. Det möjliggör för nämnderna att variera höjningen av peng och checkbeloppen mellan de olika verksamheterna.
Danderyds kommun är medlem i förbundet Storsthlm.
Medlemskommunerna i Storsthlm har gemensamma programpriser inom gymnasiet. Programpriser för 2027 har inte beslutats ännu.
Utbildningsnämnden ska räkna med 2,1 procent kompensation, men när beslut kommer från Storsthlm ska beräkningen justeras till det som beslutas av Storsthlm.

Verksamhetsförändringar

Med verksamhetsförändring avses när en verksamhet flyttas mellan nämnder. Grundprincipen är att en verksamhetsförändring ska vara kostnadsneutral för kommunen som helhet om den inte innebär en minskning av kostnader genom effektivisering alternativt en ökning av kostnader utifrån en ambitionshöjning.

Kapitalkostnader

Nämnderna ska ange sina kapitalkostnader för budget 2027 samt plan 2028–2029. Som utgångspunkt i beräkningarna ska nämnderna utgå från budget 2026 och plan 2027–2028 i beräkningarna.

Utifrån huvudprincipen att varje verksamhet ska bära sina egna kostnader kommer nämnderna inte att kompenseras för ökade kapitalkostnader. Det innebär att nämnderna inte får ersättning om kapitalkostnaderna blir högre än vad som anges i budget 2026 och plan 2027–2028. Om kapitalkostnaderna däremot minskar ska nämnden sänka sin nettobudget med motsvarande belopp.

Investeringsutgifter som omförs till driftbudget

Nämnderna ska lämna förslag till investeringsutgifter som omförs till driftbudget. Dessa ska ingå i nämndens nettobudget.

Investeringar (5-årig investeringsplan)

Nämnderna ska i sina svar ta fram investeringar för åren 2027–2031 och beräkna kapitalkostnader. Utifrån huvudprincipen att varje verksamhet ska bära sina egna kostnader ska nämnderna inte räkna med att automatiskt bli kompenserade för ökade kapitalkostnader. Totalbudgeten för respektive projekt ska budgeteras, och delas upp på respektive år då utgift och kapitalkostnad förväntas komma.

Nämnderna ska i arbetet med investeringar och lokalbehov ta hänsyn till lokalförsörjningsplanen samt bedöma marknadsintresset för att genomföra investeringarna i stället för kommunen. I de behovsbedömningar nämnderna gör, enligt lokalförsörjningsprocessen, behöver nämnderna beräkna och analysera investeringar och tillkommande kapitalkostnader som nämnderna ska hantera inom befintliga budgetramar på ett sätt som möjliggör att kommunstyrelsen kan ta ställning till förslagen.

Som stöd bifogas arbetsmaterialet *Investeringsunderlag till PLF 2027* som innehåller investeringar baserade på grova antaganden. Bilagan kan utgöra ett stöd till nämnderna i arbetet med att ta fram svar till planeringsförutsättningar och direktiv.

Lagar

Nya krav som följer av ändrad lagstiftning och som inte kompenseras med statsbidrag kommer nämnden inte bli kompenserade för. Sådana ökade kostnader ska istället rymmas inom de medel som redan är tilldelade.

Övrigt

Nämndernas svar på planeringsförutsättningarna ska uppgå till tre år för driften (2026 till och med 2028) och fem år för investeringar (2027–2031).

Nämnderna ska i sina budgetförslag i avsnittet för risker och konsekvenser, beskriva och analysera riskerna och konsekvenserna i de delar nämnden anser att det är av vikt för verksamheternas genomförande.

Nämnderna ska också beskriva vilka åtgärder som behöver vidtas för att nå en budget i balans med de förutsättningar som ges i detta underlag.

Kommunledningskontoret kommer att ta fram mallar och anvisningar som respektive verksamhet erhåller längre fram i processen.

Nämnderna ska föreslå vilka taxor och avgifter som bör höjas. Nämnden ska också föreslå nya intäktskällor, till exempel genom att införa nya avgifter eller genom att sälja anläggningar eller fastigheteter som inte längre är en kommunal angelägenhet.

Antaganden

Danderyds kommun är medlem i medlems- och arbetsgivarorganisationen Sveriges kommuner och regioner (SKR). SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. I de fall SKR lämnar prognoser följer kommunen som huvudregel dessa. Prognoserna definieras som antaganden nedan och det är dessa som ska ligga till grund för beräkningar som görs i arbetet med budgeten. Om SKR ännu inte har lämnat prognoser används tidigare års antaganden som grund. När SKR lämnar nya prognoser kan kommunen komma att anpassa antagandena i enlighet med dessa.

Tills vidare ska nedanstående gemensamma antaganden gälla för arbetet med budget 2027 och plan 2028–2029.

Nämnderna ges i uppdrag att i sina budgetförslag beräkna och budgetera på följande antaganden:

Prisökningar	2,7%
Overheadkostnader	2,7%
Löneökningar	2,0%
Personalomkostnadspålägg	40,5%
Internränta	2,75%
Internhyror	2,7%

Kommunledningskontoret
Jonas Vehmonen

Prisökningar

Antagande för KPI ska göras om 2,7 procent för varje enskilt år för budget och planperioden om inte SKR eller SCB har andra mer specifika index så som byggkostnadsindex som passar nämndens antagande om prisökningar bättre.

Merparten av kommunens verksamheter är bundna av avtal som är indexreglerade. SKR:s prognos för åren 2027–2029 ligger i snitt på 2,7 procent.

Overheadkostnader

Antagande för overheadkostnader ska göras med en höjning om 2,7 procent för varje enskilt år för budget- och planperioden. OH-modellen kan komma att ändras till 2027 på grund av kommunledningskontorets omorganisation.

Löneökningar

Antagande för löneökningar ska göras med 2,0 procent för varje enskilt år för budget- och planperioden.

Personalomkostnadspålägg

Antagande för personalomkostnadspålägg (PO-pålägg) ska göras med 40,5 procent för varje enskilt år för budget- och planperioden.

SKR:s preliminära beräkning för PO-pålägg 2027 uppgår till 40,5 procent och kan komma att ändras när SKR tar beslut.

PO-pålägget ökar med 0,26 procent jämfört med 2026. Nämnderna ska i sina svar ange hur mycket kostnaderna ökar för nämnden med anledning av det ökade PO-pålägget.

Internränta

Antagande för internränta ska göras med 2,75 procent för varje enskilt år för budget- och planperioden. Internräntan är en intern transaktion mellan nämnderna och den centrala finansförvaltningen.

VA- och avfallsverksamheterna ska betala kommunens faktiska upplåningsränta. Kommunens genomsnittliga upplåningsränta 31 december 2025 uppgår till 3,20 procent.

Ambitionen med internräntan är att den ska fånga en rimlig räntenivå sett över investeringarnas hela livslängd. Förslag till internränta presenterar SKR senast i februari månad året innan budgetåret. Internräntan kan komma att ändras när SKR presenterar internräntan.

Internhyror

Antagande för internhyror ska göras med en höjning om 2,7 procent för varje enskilt år för budget- och planperioden.

För 2027 ska nämnden även ta hänsyn till att den ökade internräntan från 2025 som påverkar internhyrorna, eftersom hyrorna baserar sig på självkostnad. Om fastighetsavdelningens kapitalkostnader ökar på grund av höjd internränta ökar således hyrorna med motsvarande. För utbildningsnämnden rör det sig om cirka 2,4 miljoner kronor, för kultur och fritidsnämnden om cirka 1,6 miljoner kronor och övriga nämnder cirka 0,6 miljoner kronor i höjd hyra utöver 2,7 procent år 2027.

Kommunens hyror följer Konsumentprisindex (KPI), som fastställs i oktober månad året innan budgetåret.

Riskanalys för åren 2027–2029

Nämnderna ska presentera tre alternativ för hur de kompenseras för ökade kostnader. Alternativen är en kompensation på 1 procent (som KF har beslutat), 2 procent respektive 3 procent. Kostnadsökningarna kommer enligt ovan att vara högre än kompensationen, vilket ställer krav på effektiviseringar och/eller besparingar i verksamheterna. 1 procent för kommunen som helhet motsvarar cirka 20 miljoner kronor[1] i effektiviseringar.

Exempelvis bygger antagandet på att KPI ökar med 2,7 procent. Internhyran 2027 ökar med mer än 2,7 procent. Om lönerörelsen inför 2027 blir högre än de antagna 2 procenten innebär det ytterligare effektiviseringskrav på verksamheten.

Om kommunledningskontorets antagande om tillkommande kapitalkostnader på grund av kommunens investeringar genomförs, leder det till att kommunens kostnader ökar med cirka *26 miljoner kronor 2027*, cirka *20 miljoner kronor 2028* och cirka *51 miljoner kronor 2029*. Utifrån principen att alla verksamheter ska bära sina egna kostnader innebär detta ytterligare effektiviseringskrav på verksamheterna. Observera att kommunledningskontoret *inte* har gjort något antagande om hur mycket kapitalkostnaderna minskar under den aktuella perioden. Detta ska i stället respektive nämnd göra. Nämnderna ska beskriva nettoeffekten av förändringen i kapitalkostnaderna (avskrivningar och internränta). För att minska kapitalkostnaderna är det av vikt att nämnder noga överväger varje investering.

Ytterligare en risk är eventuell uppdatering av utjämningssystemet. En parlamentarisk utredning har sett över samtliga delar av utjämningssystemet för kommuner och regioner, inklusive LSS-utjämningen för kommuner. Utredningen har även övervägt om det finns riktade statsbidrag som kan inordnas i det generella statsbidraget. Den 2 juli 2024 överlämnade utjämningskommittén sitt betänkande. Regeringen har skickat en promemoria med förslag på ändringar i kommunernas kostnadsutjämning på remiss och ska besvaras bland annat av Storsthlm, där Danderyds är

[1] *Cirka 13 mnkr för peng/check och cirka 7 mnkr anslag för alla nämnder*

representerad. Det kan innebära att regeringen kommer införa ytterligare förändringar, utöver vad som står i promemorian, som kommer påverka Danderyds kommuns ekonomi negativt under budget och planperioden.

Sammantaget gör kommunledningskontoret bedömningen att budgetförutsättningarna för åren 2027–2029 är ansträngda. Kostnadsökningarna väntas överstiga den kompensation nämnderna får (*1 procent* enligt gällande KF förslag, med redovisning även av utfall vid *2 procent* respektive *3 procent*), vilket kräver betydande effektiviseringar och/eller besparingar i verksamheterna. Till detta kommer utmaningen med demografin, osäkerheter kring kapitalkostnader från investeringar och risken för negativa förändringar i det kommunalekonomiska utjämningssystemet. Sammantaget innebär detta en hög risk för att kommunens totala ekonomi pressas.

Det totala effektiviseringskravet med 1 procents kompensation, gällande förslag hämtat från budget 2026 oh plan 2027–2028, kan bli mellan 70 miljoner kronor till 100 miljoner kronor[2] för varje enskilt år under budget och planperioden. Vilket motsvarar mellan 3 och 4 procent av nämndernas nettokostnader.

För att kommunstyrelsen ska kunna jämföra förslagen och ta ett samlat beslut om nämndernas verksamhet och mål, ska nämnderna också redovisa vilka effekter det skulle få om de i stället får en pris- och löneomräkning på *2 procent* respektive *3 procent*. I övrigt ska samma förutsättningar gälla som tidigare, det vill säga samma volymer, verksamhetsförändringar och andra villkor.

Det är därför viktigt att nämnderna i sina svar analyserar risker och konsekvenser av de effektiviserings- och besparingskrav som de *tre scenarierna medför*. Analysen behövs för att kommunstyrelsen ska kunna göra en samlad bedömning av kommunens totala budgetläge.

Budget 2026 och plan 2027–2028

I budget 2026 och plan 2027–2028 ökar nämndernas nettobudgetar med cirka 22 miljoner kronor för 2027 och för 2028 med cirka 15 miljoner kronor. Skatteintäkterna (netto) prognostiseras att öka med cirka 70 miljoner kronor år 2027 och för 2028 med cirka 74 miljoner kronor. Det budgeterade resultat är cirka 47 miljoner kronor (ca 1,9 %) 2027 och för 2028 är det cirka 95 miljoner kronor (ca 3,8 %).

Konsekvenser för barn och unga

I planeringsprocessen utreds konsekvenser för barn och unga av respektive nämnd i den fortsatta beredningen av budgeten. Därav har

---

[2] *Löner och priser 20 mnkr (1%) till 40 mnkr (2%), demografi (volymer) 10 till 20 mnkr, tillkommande kapitalkostnader i genomsnitt 30 mnkr och utjämningssystemet 10 till 15 mnkr*

planeringsförutsättningarna och direktiven inga direkta konsekvenser för barn och unga.

Ekonomiska konsekvenser

I planeringsprocessen utreds ekonomiska konsekvenser i den fortsatta beredningen av budgeten. Därav har planeringsförutsättningar och direktiv inga direkta ekonomiska konsekvenser.

Carina Lundberg Uudelepp
Kommundirektör

Björn Wallgren
Ekonomichef

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Planeringsförutsättningar och direktiv för budget 2027 och plan 2028–2029
2. Investeringsunderlag

Expedieras
Samtliga nämnder